

Källeryds kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Källeryds socken i Gnosjö kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Källeryds kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Källeryds socken i Gnosjö kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Jönköpings läns museums dnr: 2020-332
Länsstyrelsens dnr: utgå

Rapport och foto: Veronica Olofsson
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Digital distribution

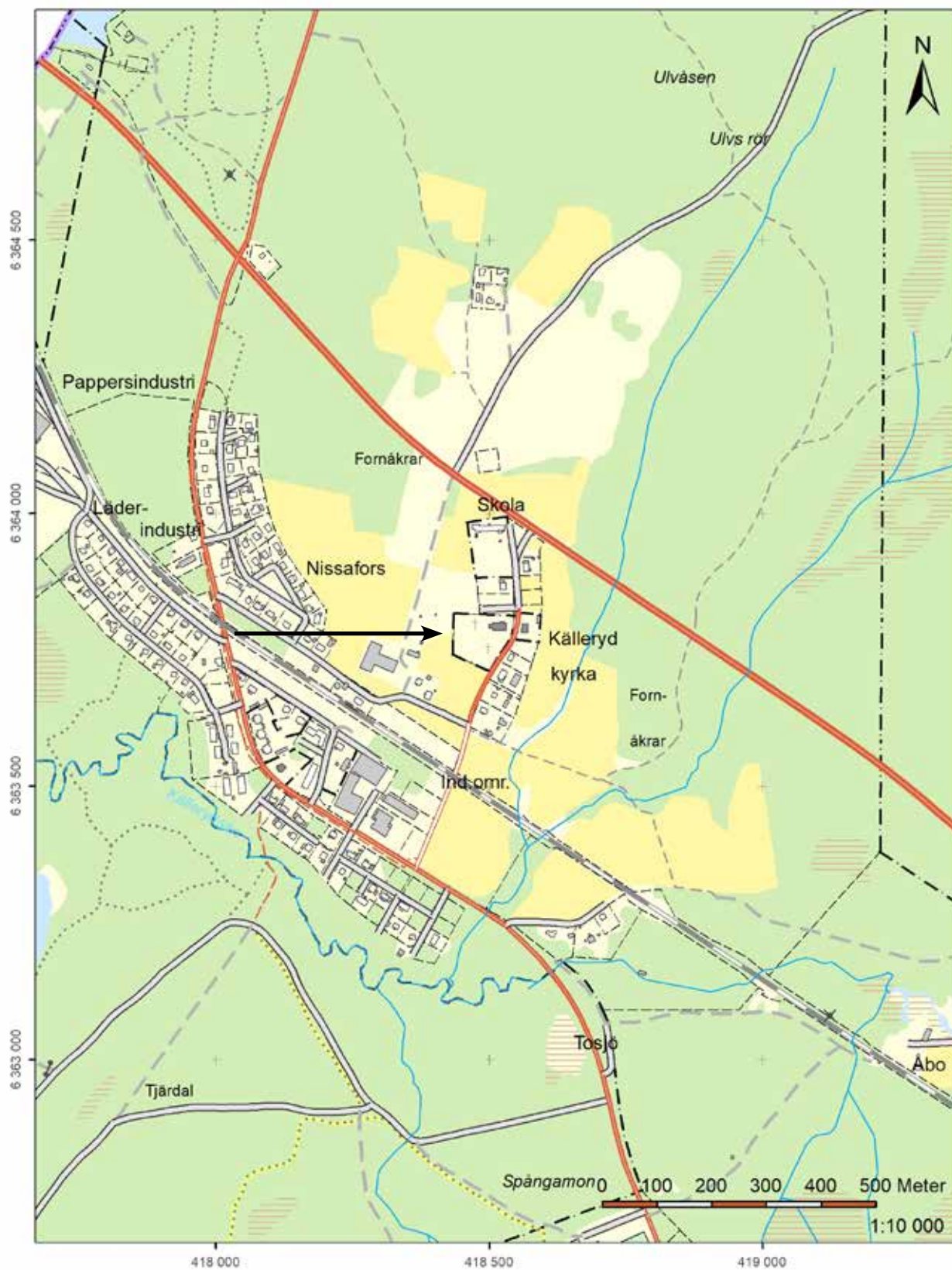
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2022

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	9
Kulturmiljölag (1988:950).....	9
Begravningslag (1990:1144).....	10
Allmänna skötselråd.....	11
Källeryds kyrka och dess omgivning.....	12
Kyrkogårdens historia.....	13
Händelsehistorik.....	15
Beskrivning av kyrkogården idag.....	17
Allmän karaktär.....	17
Omgärdning.....	17
Ingångar.....	18
Vegetation.....	18
Gångsystem.....	18
Gravvårdstyper.....	19
Beskrivning av kvarter.....	20
Kvarteren I-IV.....	20
Kvarter V.....	21
Kvarter VI.....	22
Kvarter VII.....	23
Löfvenskiöldska graven.....	24
Nya kyrkogården.....	24
Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet.....	26
Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården.....	27
Administrativa uppgifter.....	28
Referenser.....	28
Arkiv.....	28
Tryckta källor.....	28
Kriterier vid kulturhistorisk bedömning.....	29
Gravkarta med kulturhistoriskt värdefulla gravar.....	30
Urval av kulturhistoriskt värdefulla gravar.....	32
Kvarter I-IV.....	32
Kvarter V.....	40
Kvarter VI.....	45
Kvarter VII.....	48
Löfvenskiöldska graven.....	53
Vårdar tagna ur bruk.....	54

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Gnosjö pastorat har Jönköpings läns museum tagit fram föreliggande inventering och förslag till bevarandeplan för Källeryds kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under sommaren 2022. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts under hösten 2022.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av olika ärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygdslitteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har stämts av med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs i regel tillstånd från länsstyrelsen.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevaran-

Källeryds kyrka med den Löfvenskiöldska graven i förgrunden.

På kyrkogårdens äldre del finns många höga gravitvårdar från årtiondena kring sekelskiftet 1900.

deplan. De kriterier som använts för att bedöma gravarnas kulturhistoriska värden diskuteras vidare i katalogdelens inledning där de två klassningsnivåerna presenteras: *Klass I. Mycket värdefulla* och *Klass II. Värdefulla*. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta.

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Veronica Olofsson vid Jönköpings läns museum under 2022. Vid urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med pastoratet.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur, men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man gravsätte folk efter deras gårds- eller bytillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen sedvänja. Det var ovanligt att man satte en vård över graven. Grav var markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undantagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården även på ett mer nyttobetonat sätt. Man kunde exempelvis idka slätter och bärga hö.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsortskyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravningsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet och en kunglig förordning från 1815 angav att begravingar innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten genom sin myndighet Överintendentsämbetet skulle ansvara och ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev prydligt och hälsosamt anlagda.

En av länders få bevarade kyrkobalkar finns i Brands-
torp i Habo kommun.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med
endast få vårdar av beständigt material. Här har ka-
raktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård,
Vårgårda kommun.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I dessa arkitektoniskt anlagda begravningsplatser exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som hade möjlighet att köpa sin gravplats både kunde få en större sådan för hela sin familj och en attraktiv placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar.

Andra begravningsplatser kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallen inträffade. Man begravningsplatser således inte familjevis. Gravvårdarna var oftast oansenliga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde och allmänt område speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även många landsortskyrkogårdar. Då introducerades också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas: skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättköpta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också exempelvis minneslundar för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravplatser, där gravplatsen markeras, men där skötseln utförs av kyrkogårdsförvaltningen.

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsliknande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

Det var i regel mer attraktivt att begravas på den södra delen av kyrkogården än den norra, som upplevdes vara olycksbringande. Ofta är kyrkan därför placerad med dragning mot norr för att skapa större ytor på den södra sidan. Detta flygfoto från 1940-talets slut visar att den södra delen av kyrkogården i Hylletofta var mer ianspråktagen än den norra, till höger. Foto JLM.

Bråneryds begravningsplats, invigd 1958, nära Huskvarna representerar det välordnade, där jämlikheten betonas på bekostnad av individualismen.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

Tre vanliga gravvårdstyper

Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning. Före industrialismen och det sena 1800-talet användes ofta så kallade gravbrädor för att markera en grav. Vårdar av mer beständiga material som sten och metall var ovanliga och ofta förbehållna samhällets övre skikt. Prästen eller en adelsman inom socken kunde begravas i kyrkan eller nära koret och där erhålla en påkostad gravvård.

Under industrialismen utvecklas en riklig flora av olika gravmarkeringar med olika form och av olika material, främst sten. Här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående form. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker eller liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydelsefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Till höger: På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt.

Nedan: Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående förenkling av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölagen (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I vården av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
  2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter,

En del gravvårdar som inte är i bruk och förvaras i kyrkan kan ha ett kulturhistoriskt värde. I så fall kan det vara aktuellt att föra in dem i kyrkans inventarieförteckning. Gravbrädor från Askeryds kyrkogård.

ändringar i gångsystem och dess beläggning och nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet/församlingen.

Gravanläggningar och gravvårdar som har ett kulturhistoriskt värde skyddas generellt av kulturmiljölagen. Att ändra eller ta bort gravvårdar som har ett kulturhistoriskt värde kräver därför tillstånd från länsstyrelsen. Detta gäller även gravramar, häckar, grusning mm. Att ersätta en enstaka gravvård utan kulturhistoriskt värde med en ny gravvård kräver i regel inget tillstånd från länsstyrelsen. Om däremot flera vårdar tas bort inom ett område, kan det krävas tillstånd eftersom det kan betraktas som en väsentlig ändring. De icke utpekade gravvårdarna bör dock få stå kvar om den aktuella ytan inte ska användas för annat ändamål. Om gravvården flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden, kan det vara aktuellt att föra in den i kyrkans inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hällar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hällar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hällar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mörja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anförtros åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetiska skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Flygfoto från 2009. (JLM)

Källeryds kyrka och dess omgivning

Källeryds socken utgör en mossrik skogstrakt öster om Nissans dalgång, kuperad genom åsar och kullar. Källerydsån delar socknen i en nordlig och en sydlig hälft. Bygden har varit bebodd sedan stenåldern, vilket lösfynd tyder på. Sockennamnet omnämns i skrift första gången 1411. Källeryd var fram till 1962 annex till Åsenhöga. År 1648 förlänade drottning Kristina större del av socknen (vilken utgjordes av kronohemman) till Magnus Dureel. Denne blev sedermera landshövding i Kristianstads och Blekinge län. Dureel fick socknen på fötter igen efter de danska härjningarna under Nordiska sjuårskriget. Till säteriet Källerö knöts en patronatsrätt, d.v.s. rätten att utse präst.

Anläggandet av Nissafors järnbruk 1725 kom att betyda mycket för socknens ekonomiska utveckling. Körslor och kolframställning blev viktiga binäringar för bönderna. Under sent 1700-tal expanderade bruket under Samuel Löfvenskiölds och dennes son Salomons ägande. Källerö blev under denna släkt fideikommiss. År 1938 upplöstes dock fideikommisset och egendomen således. Det blev även slutet för bruket. Det har funnits viss småindustri i skuggan av bruket, bl.a. ett träsliperi, men annars hade fideikommisset haft en negativ inverkan på företagandet i trakten. Detta trots tillkomsten av det lilla stationssamhället Nissafors 1901 vid järnvägen Borås-Alvesta.

Foto av Källeryds kyrka någon gång före kyrkans brand 1904. (ATA)

Kyrkbyn ligger i socknens västra del, på en uppodlad höjdrygg nordost om stationssamhället. Hagmarker och ekdungar är påtagliga inslag i närmiljön. I byn fanns tidigare det gamla säteriet Källero, som hade en stark koppling till kyrkan från och med Dureels tid. Idag utgörs den lilla byn av några villor från 1900-talet, belägna i en rad vid vägens östra sida. Kyrka och kyrkogård ligger vid västra sidan. Norr om kyrkogården finns en asfalterad parkering och en skolbyggnad i två våningar av tegel från 1950-talet med skolgård samt en vitputsad lärarbostad från samma tid. Mittemot kyrkogården vid vägens östra sida befinner sig den f.d. småskolan från 1917, en ljusgrå reveterad träbyggnad med brutet, tegeltäckt tak med valmade gavelspetsar. Byggnaden är idag församlingshem.

Kyrkan är uppförd 1672 på bekostnad av Dureel med långhus och fullbrett, rakt avslutat kor av marksten och sandstenskvadrar. Det vitputsade nygotiska tornet med kopparklädd spira tillkom 1875. Kyrkan återuppfördes efter en brand 1904. Dureels kyrka föregicks av en förfallen, sannolikt medeltida, träkyrka. Paret Dureel är gravlagt i en stor krypta under koret.

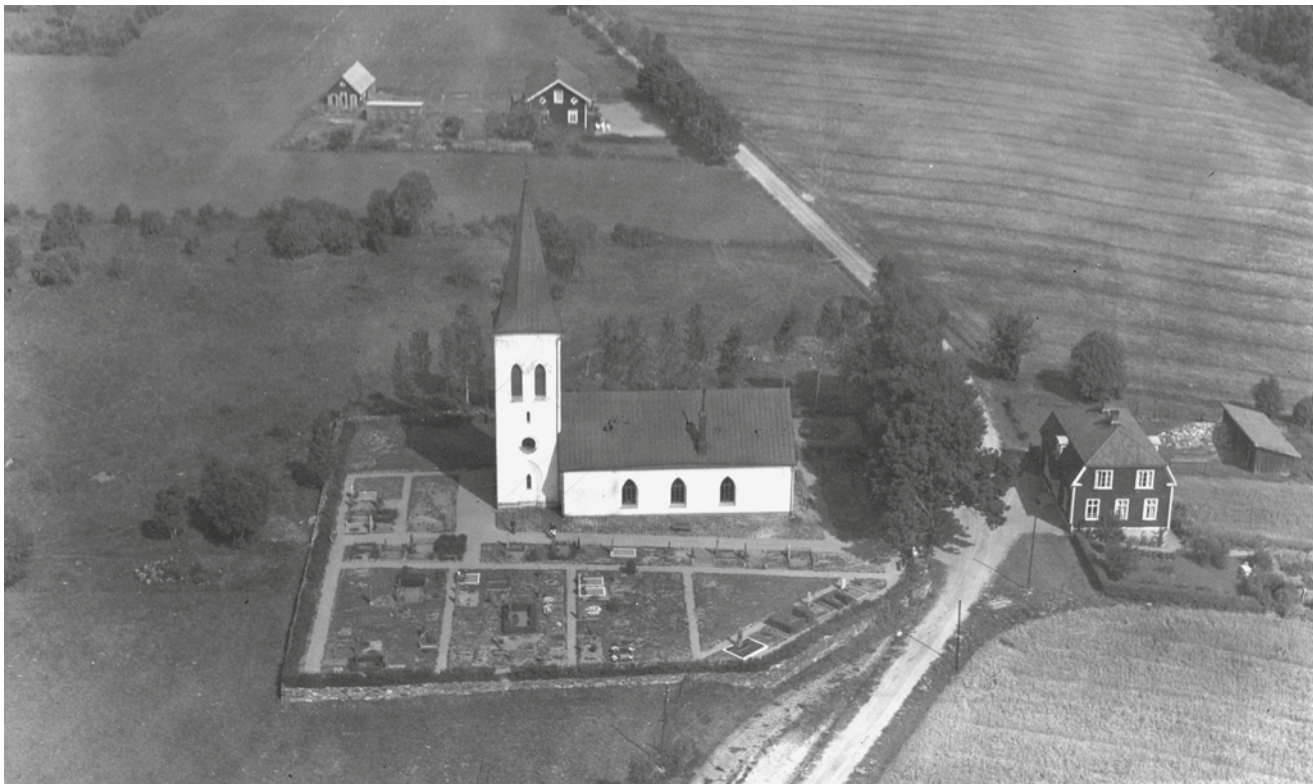
Kyrkogårdens historia

Kyrkogården har sannolikt anlagts samtidigt som den första kyrkan på platsen under tidig medeltid. I samband med bygget av den nuvarande kyrkan lät Magnus Dureel 1675 uppföra en stenmur kring kyrkogården. Murens underhåll uppdelades i vanlig ordning på socknens hemman. Huvudingången i öster var försedd med en stiglucka. Källero säteri hade en egen ingång, till vilken en allé ledde.

De senare ägarna till Källero och Nissafors bruk, släkten Löfvenskiöld, lät i början av 1800-talet ordna sig en stor familjegrav längs kyrkogårdens hela norra sida. År 1830 skall kyrkogården ha varit fullbelagd med gravvårdar, varpå samtliga vårdar togs bort för att bereda plats för nya gravsättningar. De gamla stenvårdarna kom till stor del att användas som sockel i bygget av en ny sockenstuga.

År 1904 skadades kyrkan i en brand, men återuppgjordes snart därpå. (ATA)

Flygfoto från 1935 över Källeryds kyrka med omgivning. Delar av den trädkrans som planterades vid 1800-talets mitt finns ännu kvar. Notera de många grusgravarna. Sydöstra delen av kyrkogårdens var outnyttjad. (JLM)

År 1840 beslutade sockenstämman att ersätta stigluckan med grindar och stolpar och 1842 inköptes ett grindpar från Gunilla-bergs säteri i Bottnaryds socken. År 1843 beslutades att lägga om kyrkogårdsmuren och att underhållet skulle skötas gemensamt. Vid denna tid tycks kyrkogården ha fått en trädkrans planterad, vilken – utom i söder – ännu synes stå kvar på flygfotografier från 1930- och 40-talen.

År 1864 utvidgades kyrkogården åt söder på mark skänkt av major Salomon Löfvenskiöld på Nissafors. Nästa utvidgning skedde 1906 med sex meter åt väster respektive söder, varvid murarna flyttades. Mellan åren 1870 och 1906 var kyrkogården uppdelad i bysamfälligheter. År 1906 torde nuvarande kvartersindelning med grusgångar ha tillkommit. Vid denna tid blev det också vanligt att belägga gravplatserna med grus och ge dem en häckinramning. Någon allmän linje tycks ej ha funnits. År 1913 upprättades en plankarta av ingenjör E T Cedergren.

År 1934 fattades beslut om en omplanering av kyrkogården i enlighet med ett förslag av trädgårdskonsulent Ivar Andersson vid Hushållningssällskapet i Jönköping. Förslaget inbegrep främst planteringar. År 1962 stod samme Andersson, då stadsträdgårdsmästare i Jönköping, för en utvidgning av kyrkogården åt sydväst och väster. På församlingens önskemål vändes gravarna på nya kyrkogården åt öster, liksom varit seden på den gamla. Gravkvarteren avgränsades med hagtornshäckar. Den steniga delen i nordväst avsattes som gräsmatta. Kring nya kyrkogården lades en stenmur. År 1963

omlades den bitvis bristfälliga muren kring gamla kyrkogården. Muren gjordes då något smalare och rakare än den ursprungligen varit. År 1996 gavs tillstånd för vissa dräneringsarbeten på kyrkogården. Nya kyrkogårdens norra del är idag ianspråktagen som askgravlund respektive -kvarter.

Flygfoto från 1964 där kyrkogårdens utvidgning ses färdigställd. I foden ses den nyligen uppförda skolbyggnaden i Nissafors. (JLM)

Händelsehistorik

Tidig medeltid

Kyrkogården anläggs.

1675

Ny kyrkogårdsmur av sten. (Växjö stifts frågelista)

1830

Kyrkogården fullbelagd. Alla gamla gravstenar plockas bort. (Växjö stifts frågelista)

1840-42

Rivning av stiglucka och anskaffande av smidesgrind. (Källeryd socken)

1843

Omläggning av kyrkogårdsmur. (Växjö stifts frågelista)

1864

Utvidgning åt söder. (Växjö stifts frågelista)

1906

Utvidgning åt sydväst och väster med sex meter, flytt av mur. (Protokollen berättar)

1934

Omplanering. Trädgårdskonsulent Ivar Andersson, Hushållningssällskapet, Jönköping. (Protokollen berättar)

1962

Utvidgning åt söder och väster. Stadsträdgårdsmästare Ivar Andersson, Jönköping. (JLM; JLST)

1963

Omläggning av mur kring gamla kyrkogården. (JLM)

1996

Dräneringsarbeten. Magnus Byggkonsult AB, Gnosjö. (JLST)

2001

Askgravkvarteret anläggs.

2008

Tillstånd för uppsättning av nytt staket på delar av kyrkogården (JLM)

2011

Tillstånd för nedtagning av åtta äldre björkar (JLM)

2012

Askgravlunden anläggs.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Källeryds kyrkogård består av en äldre och en yngre del. Gamla kyrkogården utgör en väl sammanhållen enhet med rektangulär form där det sydöstra hörnet är avskuret av den förbipasserande landsvägen. Kyrkan är belägen på kyrkogårdens norra del, med koret mot öster. Hela ytan norr om kyrkan upptas av den Löfvenskiöldska familjegraven. Gravkvarteren är numrerade I-VII. Kvarteren I-III utgör tre rektangulära kvarter längst i söder och IV ett triangulärt i sydost. Längs kyrkans södra sida sträcker sig kvarter V. Väster om kyrkan är kvarter VI och öster om koret kvarter VII.

Nya kyrkogården ligger något lägre än den gamla och utbreder sig i en rätvinklig del väster om gamla kyrkogården och i en triangelformad del mot söder.

Omgärdning

Kyrkogårdens äldsta del omgärdas av en kallmur av marksten, 0,5-1,5 meter hög och 1 meter bred, i väster, söder och sydost som stödmur. Muren är senast omlagd 1963. På dess krön i nordväst ligger ca 30 stycken granithällar, varav tio stycken är gravvårdar från sent 1600-tal och tidigt 1700-tal. Vidare ligger där ett brottstycke från en 1600-tals portalomfattning i sandsten. Några borttagna vårdar står även lutade mot muren, bl.a. en nyklassicistisk kalkstensvård från 1803 över Samuel Löfvenskiöld och fyra 1700-talsvårdar.

Nya kyrkogården omgärdas av en kallmurad skalmur från 1962 som är 1 meter hög och lika bred, av kanthuggen granit. I väster och norr har muren en vall på insidan.

Källeryds kyrka med tillhörande kyrkogård. Kyrkogårdens äldre del har en kallmurad mur med natursten och ses till höger på bilden. Den yngre delen av kyrkogården omgärdas av en kallmurad skalmur av huggen granit.

Schematisk karta över Källeryds kyrkogård. Sammanställd av författaren.

Till vänster ses nya kyrkogårdens mur och till höger muren som omgärdar den gamla delen.

Norra ingången tillkom i samband med kyrkogårdens utvidning 1962 och är placerad mellan den äldre och den yngre delen av kyrkogården.

Kyrkogårdens huvudingång från 1840-talet med smidda grindar från 1700-talet inköpta från Gunilabergs säteri i Bottnaryds socken.

Askgravlunden anlades i början av 2010-talet och omges av en häck av avenbok.

Ingångar

Gamla kyrkogårdens ingång är i öster i linje med gången längs kyrkans södra långsida. Det smidda grindparet är från 1700-talet med konstfulla bandjärnsrosetter. Grinden hänger på slätputsade och beiget avfärgade tegelstolpar från 1840 med kopparplåtshuvar och sandstensklot. Norra ingången från 1962, placerad mellan gamla och nya delen, har ett överensstämmande utförande och smidd pargrind med korsdekor. Samma grindtyp hänger i ingången till nya kyrkogården i sydost. Portstolparna är där av granitkvader och har toppigt krön.

Vegetation

Av den sammanhängande trädkrans som planterades runt kyrkogården vid mitten av 1800-talet finns inget kvar. Norr om Löfvenskiöldska graven växer dock en åldrig ask som kan vara en rest av den tidigare kransen. Det finns en relativt nyplanterad trädkrans utmed västra, södra och östra kyrkogårdsmuren bestående av oxelträd. Utmed den gamla kyrkogårdens mur söder om kyrkans västingång står en rad med lövträd. En grupp av äldre och nyplanterade björkar växer på nya kyrkogårdens norra del. I övrigt finns några cypresser i anslutning till den sydöstra ingången och ett par rönnar. Runt askgravlunden växer en avenbokshäck. Vid askgravkvarteret finns ett antal uppstammade syrener.

Gångsystem

Gamla kyrkogården binds samman av ett rätvinkligt grusgångsnät som genom ett par punkter anknyter till gångarna på den nya delen. I linje med tornentrén är i söder en kalkstenstrappa med smidesräcke mellan gamla och nya kyrkogården. På nya kyrkogårdens sydöstra del kringgärdas de båda kvarteren av gångar belagda med råbruten röd kalksten. I övrigt är det ett par rätvinkliga grusgångar.

Från norra ingången fram till kyrkporten ligger i grusgången plattor av betong.

Gravvårdstyper

Kyrkogården kan uppvisa gravkonst från 1600-talet fram till idag. De äldsta är – ursprungligen resta – sandstenshällar med enkel profil och inskription, uttryck för den lokala gravkonsten innan dess försvinnande i och med industrialiseringen. Några exempel finns på den tidiga industrialismens gjutjärnsvårdar från 1800-talet. Framträdande är de resliga gravvårdarna från förra sekelskiftet. Dessa är vanligen i form av en obelisk eller bautasten, tydliga statusmarkörer, uttryck för sin tids individualism. Vanligaste materialet är polerad svart granit.

Med mellankrigstidens bestämmelser om maximihöjd på vårdar fick dessa en annan form, låg och rektangulär. Ofta gavs de klassiserande drag som tempelgavel eller kolonner. Endast ett fåtal gravar har bevarat den fram till 1950-talet nästan allena rådande grusbädden. Under efterkrigstiden blev vårdarna enklare i sina former samt mer och mer uniforma. Titlar användes mer sällan. En orsak till enhetligheten var det begränsade utbudet av tillverkare, vilka ofta nyttjade samma kataloger. En annan orsak var tidens betoning av kollektivet och likheten inför Gud. Genomgående under hela 1900-talet har granit varit närmast allena rådande som material, ofta svart eller grå. De senaste tio åren har nya stensorter dykt upp, vilket är ett tecken på ökad individualism.

De två södra kvarteren på nya kyrkogången omges av gångar belagda med röd kalksten. Nya kyrkogården ligger lägre än den gamla delen och förbinds av en kalkstenstrappa.

Gamla kyrkogården har ett rätvinkligt nät av grusgångar.

Exempel på de högresta granitvårdar som var vanliga vid sekelskiftet 1900.

Kvarter I-III har ett påtagligt inslag av äldre, högresta stenar. Svart granit är det vanligaste materialet.

Kvarter IV har övervägande efterkrigstida vårdar av övervägande ljus granit.

Beskrivning av kvarter

Kvarteren I-IV

Allmän karaktär

Kvarteren I-IV utgör den gamla kyrkogårdens södra del. Kvarter I har en rektangulär form och är numera sammanslaget med västra delen av kvarter V sedan borttagandet av en sträcka grusgång. Kvarteren II och III upplevs idag som ett större kvadratisk kvarter sedan en grusgång dem emellan tagits bort. Kvarter IV har en triangulär form med en separat gravrad längs östra kyrkogårdsmuren. Gravarna är lagda i nord-sydliga, jämna rader, vända mot öster.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet är blandat och spänner i tid från 1899 fram till idag. Särskilt i de båda västra kvarteren, I och II, är inslaget av högresta äldre vårdar stort och dominerar intrycket. Vanligaste materialet bland dessa är svart granit. I de östra kvarteren, III och IV, rör det sig nästan uteslutande om låga efterkrigstida vårdar av främst ljus granit. En stor del av framför allt de äldre gravarna har haft grusbädd, av detta en gång vanliga förhållande återstår idag bara en. Bland titlarna på de äldre vårdarna finns kyrkovårdar, hemmansägare, lantbrukare, hammarsmeder och skogsinspektör. Två gravar tillhör den gamla vallonsläkten Thoursie. I en handfull fall förekommer referenser till Missionsförbundets sångbok (Sv Mfb) eller Ahnfeldts sångbok, uttryck för väckelsen i bygden. Ovanlig är referensen till Söndagsskolans sångbok på en barngrav från 1928.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarteren på gamla kyrkogårdens södra del har en tydlig struktur med ett blandat vårdbestånd från hela 1900-talet. De äldre, till stor del högresta, vårdarna är avgörande för det kulturhistoriska

värdet genom det historiska djup de förmedlar. Titlarna på dem står för person- och lokalhistoria, bland annat avspeglas Nissafors järnbruk. Några vårdar vittnar om väckelsen i socknen.

Kvarter V

Allmän karaktär

Kvarter V utgör en lång gräsremsa längs kyrkans södra sida, varav den västligaste delen är sammanslaget med kvarter I sedan en grusgång tagit bort. Gravarna ligger i korta nord-sydliga rader, vända mot öster.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet är tämligen homogent, med övervägande högresta vårdar från förra sekelskiftet. Huvudsakligen rör det sig om stenar med brutna krön och bautastenar av polerad, svart granit. Äldst är en bautasten från 1882. Det finns två gjutjärnskors, från 1891 respektive 1914. Av de grusbäddar som en gång präglade kvarteret kvarstår endast en, vilken återfinns i kvarterets västra del. Den tillhör en kommunalnämndsordförandes grav från 1931 och omgärdas av ett smidesstaket. Hälften av vårdarna bär titel. Hemmansägare och lantbrukare är vanligast, men där finns även titlar som kyrkovärd, nämndeman, arrendator, häradsdomare, lärare och rättare. Flera av vårdarna refererar till bibelverser eller psalmer. En av vårdarna refererar till Svenska Missionsförbundets sångbok.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter V har genom sitt övervägande bevarade gravvårdsbestånd från förra sekelskiftet en relativt homogen karaktär. Kvarteret har genom sitt läge vid kyrkan haft en hög status, vilket återspeglas i de påkostade vårdarna över hemmansägare och betydande personer i socknen vid denna tid. Härigenom har kvarteret även en struk-

Kvarter V utgör en långsmal gräsyta utmed kyrkans södra sida. Gravvårdsbeståndet utgörs övervägande av högresta vårdar från tidigt 1900-tal.

I kvarter V finns en av kyrkogårdens få kvarvarande grusbäddar.

turskapande roll på gamla kyrkogården. Var och en av de äldre vårdarna har i sig ett högt kulturhistoriskt värde. Vidmakthållandet av den enda återstående grusbädden fyller ett pedagogiskt syfte, eftersom den ger en bild av hur en stor del av kyrkogårdens gravar såg ut under tidigt 1900-tal.

Kvarter VI har ett blandat bestånd av vårdar avseende såväl ålder som utformning.

I kvarter V finns en av kyrkogårdens få bevarade grusbäddar och den enda med pollare och kätting.

Kvarter VI

Allmän karaktär

Kvarter VI utgörs av en närmast kvadratisk gräsyta väster om tornet. I denna är tre nord-sydliga gravrader vända mot öster. Tidigare gick en mindre grusgång genom kvarteret, men den är numera borttagen.

Gravvårdstyper

Kvarteret har ett litet antal gravar, med blandat vårdbestånd från 1922 till 1977. Bland de äldre gravarna märks tre med bevarade grusbäddar. Den mest påkostade graven är från 1930 över en målaremästare med bautasten, pollare och kätting. Den äldsta vården är rest 1922 över hammarsmeden J Thoursie. Andra titlar som finns är kyrkovärd, maskinist, banvakt och skogvaktare.

Kulturhistorisk karaktär och bedömning

Kvarteret V har en blandad karaktär. Det kulturhistoriska värdet ligger främst i enstaka äldre gravar där vidmakthållandet av de tre grusbäddarna spelar en viktig roll. Titlarna på vårdarna förmedlar lokalhistoria med koppling till bruk och stationssamhälle.

Kvarter VII har ett välexponerat läge mellan korgaveln och landsvägen.

Kvarter VII

Allmän karaktär

Kvarter VII utgörs av ett rektangulärt gräskvarter öster om koret med två nord-sydliga gravrader vända mot öster. Ännu en rad återfinns på en gräsyta längs korgaveln.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet är sammansatt och spänner från 1857 till 1963. Stora familjegravar och äldre vårdar dominerar intrycket, med rik variation i form och material. Bland de äldsta vårdarna är sex gjutjärnskors från 1800-talets andra hälft längs korgaveln. Ett av dessa är av en typ som tillverkades vid Häryds bruk. Ett av korsen är rest över "Kyrkoherde Strömboms sex barn", ett annat bär en referens till Ahnfeldts sångbok. En sjunde gjutjärnsvård står mitt i kvarteret, den är daterad 1871 och har ett karaktäristiskt nygotiskt utförande. Högre stående vårdar av polerad svart och grå granit representerar decennierna kring det förra sekelskiftet. Bland dessa återfinns en vård över folkskolläraren, organisten och kantorn A J Bolin. Vården på bruksägaren G Lords familjegrav från 1955 har efterkrigstidens lägre profil, men är likafullt påkostad och med en klassicerande framtoning. Denna har liksom flertalet gravar haft grusbädd. En grav från 1946 har kvar sin stenram och kan därmed ånyo läggas i grus.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter VII har haft en hög status genom sitt välexponerade läge mellan korgavel och landsväg. Detta återspeglas i de påkostade äldre vårdar av granit och gjutjärn, vilka står för kvarterets kulturhistoriska värden. Titlarna på vårdarna förmedlar person- och lokalhistoria.

Inom kvarteret finns ett varierat vårdbestånd, från gjutjärnskors från mitten av 1800-talet till låga sten-vårdar från efterkrigstiden.

Löfvenskiöldska graven med gravhögar och vårdar samt omgärdning av smidesstaket.

Löfvenskiöldska graven

Allmän karaktär

Den Löfvenskiöldska graven upptar en långsmal gräsyta längs kyrkans norra sida. Graven kantas i sydost av en fogad stödmur av kilad granit med trappa av stenhällar upp till den ena av de båda ingångarna. Kring graven sitter ett smidesstaket med grindar. Anläggningen omfattar sju gravhögar i rät linje. Inuti dessa rymms stenkammare. Högarna är 14 meter i omkrets och 0,7 meter höga.

Gravvårdstyper

På varje hög står en rest vård vänd mot söder. Äldst är fyra nyklassicistiska marmorvårdar med identiskt utförande från 1803–55. Mellan två högar står en liten vård på en barngrav från 1861. De resterande tre högarna har enhetliga resliga vårdar av polerad svart granit från 1888–92.

Kulturbeskrivning och karaktär

Löfvenskiöldska familjegraven speglar Nissafors järnbruk och en betydande epok i socknens historia. Utformningen med små gravhögar är ett uttryck för det nyvaknade intresset för Sveriges forntid kring 1800. Denna grav är ett av de mest utpräglade exemplen i länet på hur detta intresse influerade den adliga gravseden, vilken vid denna tid tvingades söka sig utanför själva kyrkobyggnaden.

En av de strama empirevårdarna från tidigt 1800-tal.

Nya kyrkogården

Allmän karaktär

Nya kyrkogården sträcker sig längs gamla kyrkogårdens västra och södra sida. Det är endast kvarteren söder om gamla kyrkogården och en rad i det västra kvarteret som är tagna i bruk. Gravarna ligger i nord-sydliga rader med vårdarna vända mot öster. De två södra kvarteren avgränsas åt väster med hagtornshäckar. Västra

Nya kyrkogårdens sydöstra del med gångar belagda med röd kalksten. Gravvårdsbeståndet spänner från 1960-tal fram till idag.

delen är outnyttjad. I den norra delen finns ett urnkvarter med ett fåtal oregelbundet placerade urngravar och några planterade stammade syrener samt öster därom en askgravlund omgärdad av en tät avenbokshäck.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet är tämligen homogent i form och storlek med efterkrigstidens vanliga låga profil. Det sydöstra kvarteret har mycket enhetliga vårdar av grå granit från 1964–98 med tyngdpunkt på 1960- och 70-talen. Formspråket är stramt. Titlar och familjegravar förekommer i princip inte. I det sydvästra och i den västra gravraden finns en något större variation i material och mått. Där är vårdarna från 1964 fram till idag. I askgravkvarteret finns sex små urngravvårdar från 2000-talet. I askgravlundan finns en hög sten av ljus granit med namnplaketterna samlade.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Nya kyrkogården, anlagd 1962–63, har en typisk efterkrigstida karaktär – vanlig på svenska kyrkogårdar – med rader av strama, jämnhöga vårdar, liksom på gamla kyrkogården konsekvent vända mot öster. Hagtornshäckar och gångar av grus och kalksten används som strukturskapande element. De uniforma vårdarna från 1960- och 70-talen ger en bild av folkhemmets kollektivistiska anda. Nya kyrkogården är ännu endast delvis utnyttjad och nya gravsättningar torde i första hand hänvisas hit och ansluta till befintliga strukturer. Urnkvarteret och den anlagda askgravlundan reflekterar vår tids gravsed.

På den västra delen av nya kyrkogården är endast en rad tagen i anspråk.

På nya kyrkogårdens nordvästra del finns ett urnkvarter och en askgravlund.

Den gamla kyrkogården präglas av ett stort inslag av högresta vårdar från tiden efter sekelskiftet 1900.

Löfvenskiöldska familjegraven har ett välexponerat läge och minner om adelns roll i socknen.

På krönet av muren norr om kyrkan ligger granithäl-
lar, varav vissa är gravvårdar från sent 1600-tal och
tidigt 1700-tal. Några borttagna vårdar står också
lutade mot muren.

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Källeryds kyrkogård har medeltida ursprung. Kyrkogården består av en gammal och en ny del. Gamla kyrkogården utgör därvid en klart urskiljbar enhet genom sitt högre läge och sin bibehållna kallmur. Den har en rektangulär plan med påkostad ingång i öster med putsade, huvtäckta grindstolpar och smidesgrind. Kyrkan befinner sig på kyrkogårdens norra hälft. Gamla kyrkogården indelas av rätvinkliga grusgångar i mindre gravkvarter. Alla gravar ligger i raka nord-sydliga rader och är konsekvent vända mot öster. Inslaget av högresta vårdar från decennierna kring förra sekelskiftet är påtagligt i de flesta kvarter och skapar såväl historiskt djup som dynamik. Särskilt renodlat ur detta hänseende är kvarter V längs kyrkans södra sida, vilket liksom kvarter VI öster om koret haft en hög status. I dessa båda kvarter återfinns hemmansägare, lärare, kantorer, rättare, kyrkovårdar m.m. Här finns även nio gjutjärnsvårdar, flertalet vid korgaveln. Dessa har ett särskilt högt värde som representanter för den tidigaste industriella gravvårdsframställningen, knuten till bygdens järnbruk. Nissafors bruk i socknen ger sig till känna genom vårdar med titlar som hammarsmed och bruksägare samt genom ett antal gravar knutna till den gamla vallonsläkten Thoursie. Titlar på vårdarna förmedlar ofta person- och lokalhistoria.

En handfull vårdar med referens till missionsrörelsens sångböcker ger en bild av väckelsen i bygden. Tidigare hade många gravar haft grusbädd, idag finns bara fem exempel på detta karaktäristiska gravarrangemang, varav ett med smidesstaket. Bibehållandet av grusbäddar fyller ett pedagogiskt syfte, genom den bild de ger av en nu ovanlig gravkultur.

Hela ytan norr om kyrkan utgörs av den Löfvenskiöldska familjegraven från tidigt 1800-tal. Denna är med sina staketomgärdade gravhögar med strama vårdar ett utpräglat och säreget exempel på de uttryck den adliga gravkonsten tog sig under empiren, i det att begravingar i kyrkorumen förbjöds. Samtidigt minner graven om adelns dominerande roll i socknens historia, den präglar även en stor del av kyrkogården.

På och invid norra kyrkogårdsmuren ligger och lutar diverse borttagna äldre gravvårdar från sent 1600-tal till 1900-tal. Flera av dessa besitter ett högt kulturhistoriskt värde. Vårdar från tiden innan industrialiseringen är exempel på lokal, hantverksmässig gravkonst.

Nya kyrkogården från 1962 utbreder sig väster och söder om gamla kyrkogården och sammanlänkas med denna genom grusgångar och en kalkstenstrappa med smidesräcke. Upphovsman var Jönköpings stadsträdgårdsmästare Ivar Andersson, vilken skapat flera kyrkogårdar i länet. Utvidgningens utformning är stram i efterkrigstidens anda med omgivande kallmurar och traditionella

Källeryds kyrka med den Löfvenskiöldska familjegraven i förgrunden.

entréer med smidesgrindar. Kvarteren omges av gångar med grus respektive kalksten. Gravarna är i likhet med på gamla kyrkogården konsekvent vända mot öster. Häckar används i rumsskapande syfte. Endast sydöstra delen är utnyttjad och har ett tämligen enhetligt bestånd av enkla, jämnhöga vårdar, en återspeglning av folkhemets kollektivistiska anda i kontrast mot gamla kyrkogårdens monument. Sammantaget är den efterkrigstida karaktären en vanlig företeelse på svenska kyrkogårdar och dess främsta värde ligger i de övergripande strukturerna. Nya kyrkogårdens norra del har tagits i anspråk för urngravar och som askgravlund, en bild av vår tids föränderliga gravsed.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar och gravrätter ändras. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och att gravvårdar från olika tider finns representerade.

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården

- Kyrkogårdens genom nivåskillnader och kallmurar klart avläsbara gamla och nya del.
- Kallmurar, grindstolpar, smidesgrindar, grus- och kalkstensgångar samt häckar är viktiga delar av kyrkogårdens formgivning.
- Vårdar äldre än 1940 eller med titel bör bevaras på plats. Vårdar äldre än 1850 och järnvårdar bör finnas med på kyrkans inventarieförteckning.
- Den Löfvenskiöldska familjegraven är som typ i det närmaste unik i länet.
- Att ändra eller ta bort gravvårdar som har ett kulturhistoriskt värde kräver tillstånd från länsstyrelsen. Detta gäller även gravvramar, häckar, grusning mm.
- Att ta bort en enstaka gravvård utan kulturhistoriskt värde kräver i regel inget tillstånd från länsstyrelsen, men om flera tas bort inom en mindre yta kan det krävas. Se vidare avsnittet om lagstiftning, sid 9–10.

Nya kyrkogården utmärks tydligt genom nivåskillnaden till den gamla delen.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:..... 2020-332
Beställare:..... Gnosjö pastorat
Inventering och rapportansvarig:..... Veronica Olofsson
Rapportgranskning:..... Anders Franzén
Län:..... Jönköpings län
Kommun:..... Gnosjö kommun
Socken:..... Källeryds socken
Fastighetsbeteckning:..... Gnosjö Källeryd 3:1, Källeryds kyrkogård

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. (JLM)
Kävsjö pastorats arkiv.
Länsstyrelsen i Jönköpings arkiv, med kopior ur ATA. (JLST)
Växjö stifts frågelista om kyrkogårdar 1949.

Tryckta källor

Gullbrandsson, Robin. *Källeryds kyrkogård. Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning.* Jönköpings läns museum 2007.
Hellman, Caroline. *Västbo-krönika i ord och bild.* Växjö 1944.
Källeryd socken betraktad genom utdrag ur sockenstuve- och kommunalstämmeprotokoll 1669-1951. U.å.
Protokollen berättar om Källeryds församling under 130 år. Från 1863 till 1993. U.å.
Rogberg, Samuel. *Historisk beskrifning om Småland.* Karlskrona 1770.
Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala 2003.
Sverige. Geografisk beskrivning. Del IV. Stockholm 1931.
Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Jönköpings län IV. Uddevalla 1957.
Översiktlig kulturhistorisk utredning och bevarandeförslag för Gnosjö kommun. Jönköpings läns museum 1982.

Kriterier vid kulturhistorisk bedömning

Vid den kulturhistoriska bedömningen av gravanläggningarna på en begravningsplats utgår man från ett antal kriterier. Målet är att urvalet av de utvärderade gravarna skall spegla gravkulturen i vid bemärkelse inom en begravningsplats, men i förlängningen också inom ett vidare område.

Utformningen av en gravanläggning har stor betydelse vid bedömningen av det kulturhistoriska värdet. Vårdar som är påkostade, hantverksmässigt utförda, estetiskt framstående, särskilt anspråkslösa eller anknyter till en lokal tradition är ofta särskilt intressanta. Gjutna gravkors i bruksbygder är exempel på en sådan lokal tradition. Urvalet bör också spegla de breda folklagrens gravskick. Om det finns sammanhållna gravkvarter med gravar som ingår i allmänna linjen eller påkostade köpegravar kan dessa olika typer av områden vara viktiga att bevara.

Gravanläggningar som har inskrifter som anger titel och hemvist för de begravda berättar mer om gravplatsen än om dessa uppgifter saknas. Med ledning av texten kan man även få veta mer om den demografiska sammansättningen och vilka näringar som präglar trakten. Ibland finns också citat eller referenser med anknytning till Bibeln, psalmboken eller en sångbok inom väckelserörelsen. Ju fler uppgifter som står angivna desto större samhällshistoriskt värde har ofta gravvården.

Ibland är gravvårdar resta över betydelsefulla personer eller personer som haft en tydlig anknytning till församlingsarbetet, exempelvis präster, klockare, kyrkvårdar och skollärare. Detta kan förstärka det kulturhistoriska värdet på en gravvård.

Industriellt framställda gravstenar bär ibland någon form av märkning från tillverkaren. Att veta varifrån stenen kommer och vem som tillverkat den höjer gärna det kulturhistoriska värdet.

Efterkrigstidens gravskick kan upplevas enahanda och likformigt. Det finns dessutom en väldigt stor mängd gravvårdar av likande typer på länets kyrkogårdar. Det är inte rimligt att bevara dessa i lika hög grad som äldre gravvårdar, men det är ändå angeläget att ett urval av dessa bevaras i synnerhet då de ingår i kyrkogårdar med en sammanhållen gestaltning av hög kvalitet.

Förutom själva gravstenen så består många gravplatser av även gravramar, häckar, staket, växtlighet osv. Vålållna grusgravar där grusbäddar och hägnad inte tagits bort börjar bli allt mer ovanliga och det finns ofta särskild anledning att bevara dessa.

Gravkarta med kulturhistoriskt värdefulla gravar

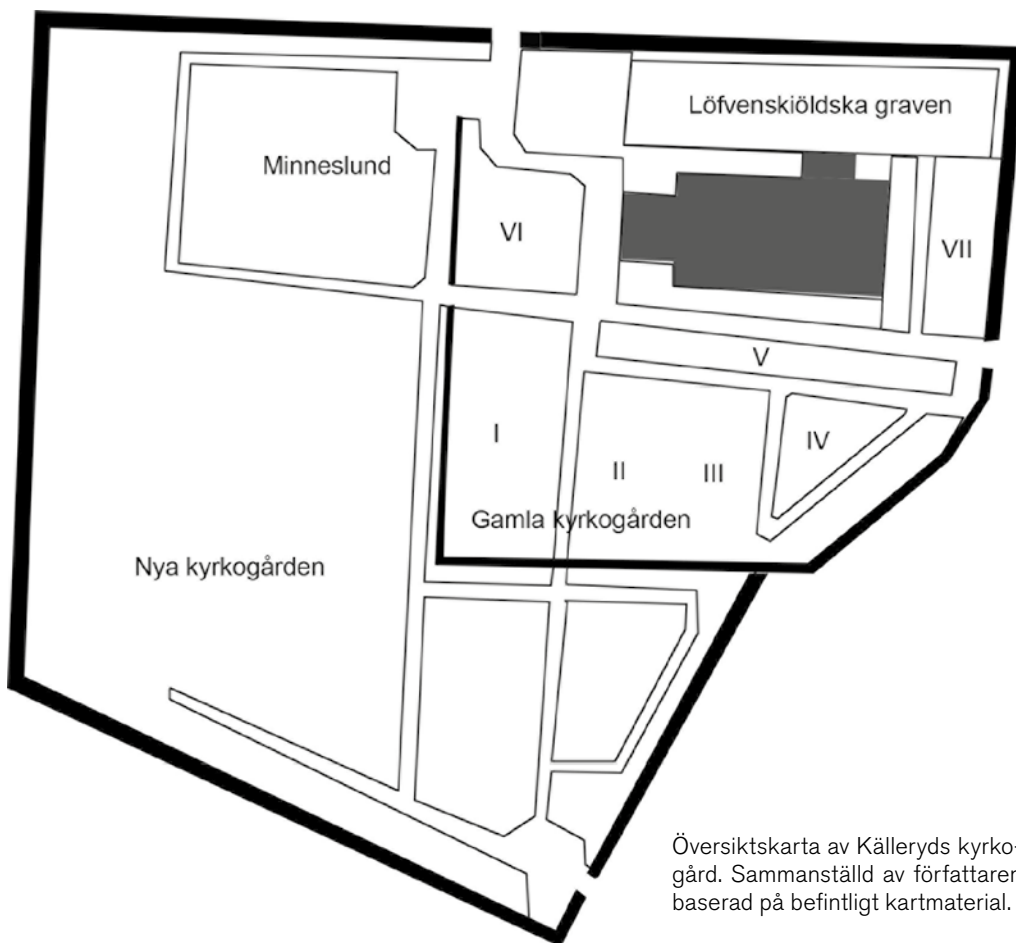
Samtliga gravplatser med gravvårdar som bedömts ha ett kulturhistoriskt värde är placerade på den gamla delen av kyrkogården, se översiktskartan nedan. På kartan till höger redovisas samtliga gravar som bedömts tillhöra klass 1 eller klass 2 med röda markeringar.

Klass 1

Avser gravplatser med mycket högt kulturhistoriskt värde. Dessa bör bevaras på plats och utan förändringar. Däremot kan de gärna kompletteras med nya namn i samma typsnitt om man inte väljer att tillföra en kompletterande, mindre sten.

Klass 2

Avser gravplatser med högt kulturhistoriskt värde. Dessa bör bevaras på plats och utan förändring, men det kan vara möjligt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller att i undantagsfall flytta vårderna om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Kvarter I.

1	2	3	4	5	6
11	12	13	14	15	16
21	22	23	24	25	26
31	32	33	34	35	36

Kvarter II.

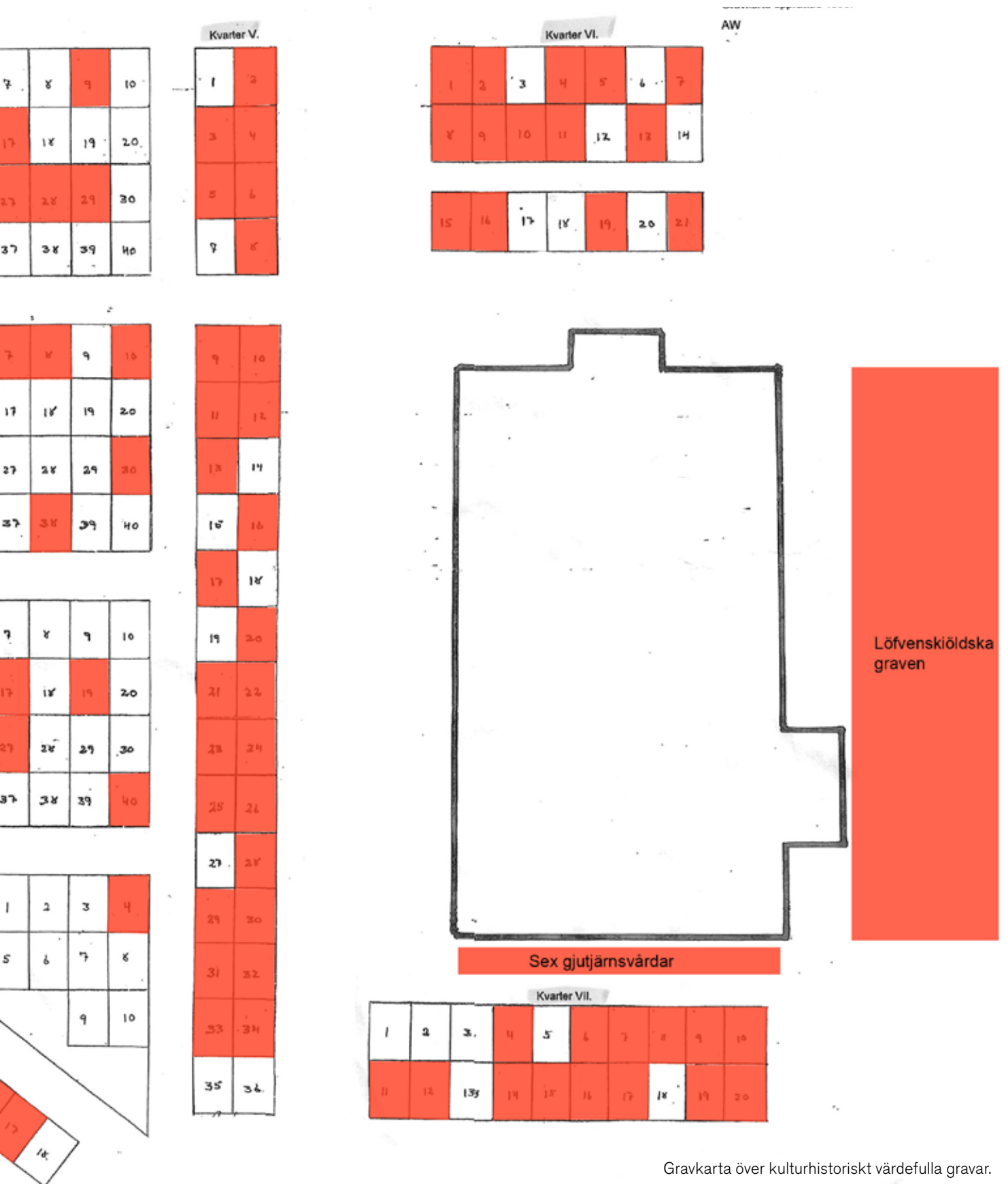
1	2	3	4	5	6
11	12	13	14	15	16
21	22	23	24	25	26
31	32	33	34	35	36

Kvarter III.

1	2	3	4	5	6
11	12	13	14	15	16
21	22	23	24	25	26
31	32	33	34	35	36

Kvarter IV.

11	12	13	14	15	16

Gravkarta över kulturhistoriskt värdefulla gravar.

Urval av kulturhistoriskt värdefulla gravar

Kvarter I-IV

Gravnr.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
I:6	Låg vård med brutet krön av svart granit. Motiv av kors.	JOHAN NILSSON *1879 +1945 HAGELSTORP SV. MFB. 437	Klass 2. Enkel, efterkrigstida vård med referens till missionsförbundets sångbok.	
I:9	Låg vård med rundat krön av grå röd granit med två dekorativa sidostenar. Motiv av stiliserade växtslingor. Har sannolikt haft grusbädd.	MAKARNA WALFRID HÅKANSSON 1857-1925 KRISTINA HÅKANSSON 1855-1935 BEXHULT	Klass 2. Karaktärsskapande vård.	
Saknar nummer	Högrest vård med brutet krön av polerad svart granit på finhugget postament. Motiv av kors. Vården är sannolikt flyttad.	ÄNKAN SARA JOHANSSON *1835 +1914 FR. SOLIKAMSKY JOH. EV. 17-24	Klass 2. Karaktärsskapande vård med hemvist och bibelreferens.	
I:11	Högrest vård med brutet krön av polerad svart granit på råhugget postament. Motiv av kors.	LORENTZ MÅNSSONS HAGELSTORP FAMILJEGRÄV	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hemvist.	

I:12	Högrest obelisk av polerad svart granit på finhugget postament. Motiv av kors, krona och växtslingor.	F.D. KYRKVÅRDEN MÅRTEN JONSSON FR. ELGHULT *1835 +1912 HUSTRUN KLARA JÖNSSON *1834 +1899 SV.PS. 434_4	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel och hemvist samt psalmreferens.	
I:13	Högrest vård med brutet krön av polerad svart granit med råhuggna sidor på postament. Motiv av kors.	SVENING ANDREASSON GUNILLABO *1832 +1920 HANS HUSTRU INGA *1849 +1912 ALRIK SALOMONSSON *1907 +1994 KARIN SALOMONSSON *1907 +1995	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hemvist.	
I:17	Högrest vård med profilerat krön av svart granit med polerad dekor på postament. Motiv av stiliserade växter.	LANDTBROKAREN J. A. MÅRTENSSON ELGHULT *1879 +1913 HANS MAKÅ INGA *1879 + 1974 SONEN GUNNAR *1908 +1987 S.M.F.S. 324	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hemvist. Referens till missionsförbundets sångbok.	
I:27-28	Hög vård med profilerat krön av finhuggen svart granit. Motiv av palmträd	JOHN WÄRME *1877 +1957 ALFRIDA WÄRME *1874 +1930	Klass 2. Karaktärsskapande vård.	
I:27-28	Hög vård med brutet krön av polerad svart granit. Motiv av kors.	BYGGMÄSTARE E.G. JOHANSSON *1846 +1926 H.H. FREDRIKA JOHANSSON *1839 +1911 BARNEN RESTE VÅRDEN.	Klass 1. Karaktärsskapande, tidstypisk vård.	

I:29	Låg, bred vård av råhuggen röd granit.	HAMMARSMEDEN FRANS ENGVALL *1843 +1925 HUSTRUN LOVISA ENGVALL *1849 +1929	Klass 2. Karaktärsskapande vård, utmärkande utformning. Lokalhistorisk titel.	
I:31	Två likadana höga vårdar med rakt krön av polerad svart granit med råhuggna sidor och sockel. Motiv av stiliserade blommor.	BEATA MÅNSSON *1835 †1924 SV. PS. 486 KÄMPABO F.D.KYRKVÅRDEN ANDERS MÅNSSON *1837 †1915 SV. PS. 474 KÄMPABO	Klass 1. Karaktärsskapande äldre vårdar med psalmreferens, titel och hemvist. Framträdande läge.	
II:7	Högrest vård av svart granit. Motiv av kors och ekblad.	JOSEF MAGNUSSON ELGHULT *1835 †1905 HANS MAKAS HANNA *1848 †1928 SONEN GOTTFRID *1884 †1935	Klass 2. Karaktärsskapande, tidstypisk vård.	
II:8	Högrest vård av svart granit. Motiv av kors och ekblad.	ALB. JOSEFSSON ELGHULT *1874 †1931 HANS MAKAS JENNY *1877 †1956 SONEN EVERT *1909 †1973	Klass 2. Karaktärsskapande, tidstypisk vård.	
II:10	Låg vård med rundat krön av ljusgrå granit. Bred stensockel tyder på tidigare grusbädd.	AUG. BOBERGS FAMILJEGRÄV	Klass 2. Familjegrav med framträdande läge.	

II:13	Stående rektangulär vård av polerad svart granit. Motiv av rosor.	GOSSEN HANS JOHANSSON HAGELSTORP *1919 †1928 SÖND. SK. SB. 108	Klass 1. Karaktärsskapande barngrav. Referens till söndagsskolans sångbok.	
II:16	Låg vård med rundat krön av polerad svart granit. Motiv av oljelampa och kolonner. Bred stensockel tyder på tidigare grusbädd.	KYRKVÄRDEN MALKOM MAGNUSSONS FAMILJEGRAV	Klass 2. Familjegrav med titel och tidigare grusbädd.	
II:25-26	Högrest vård i form av ett kors av svart granit på postament. Med förgylld inskription. Liggande sekundärsten.	SKOGSINSPEKTOREN OSCAR MAGNUSSON *1868 †1952 SV. PS. 287 HUSTRUN ALFHILD FÖDD RINGQVIST *1886 †1919 FR. HJULFHULT ESIA 25:8. SV.MFB. 446 ÄLSKAD SAKNAD Sekundärsten: MAGNUSSON BIRGITTA *1919 †2009 GÖSTA *1914 †2012 HJULFHULT	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel, hemvist och referenser till psalm och missionsförbundets sångbok. Sekundärsten omfattas ej av värderingen.	
II:25-26	Högrest obelisk av polerad svart granit på postament. Motiv av kors, eklöv och stiliserade växter.	F.D. KYRKVÄRDEN H.J. MAGNUSSON FR. HJULFHULT *1828 †1905 HANS MAKAS MARIA CHRISTINA *1827 †1911 SV.PS. 450: V.8. 239: V.1. AHNF. SÅNGB:11.	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel och hemvist. Referens till psalm och Ahnfeldts sångbok.	

II:30	Låg, bred vård med tempelkrön och fristående kolonner av ljusgrå granit. Motiv av kors. Spår efter tidigare grusbädd.	HEM-ÄG. ADOLF WALFRIDSSON *1886 †1957 HUSTRUN EVELIA *1880 †1959 HAGELSTORP	Klass 2. Påkostad efterkrigstida vård med tidigare grusbädd.	
II:31	Stående vård med rakt krön av svart granit. Förgylld inskription. Motiv av blommor.	HUSTRUN JOHANNA KARLSSON *1838 †1921 KÄMPABO	Klass 1. Enkel, men karaktärsskapande vård.	
II:38	Högrest vård med brutet krön av polerad svart granit på finhugget postament.	HEMMANÄGAREN S. SVENNINGSON *1839 †1914 MINNE AF HUSTRUN ULRIKA KRISTINA SVENNINGSON HAGELSTORP *1839 †1907 SV.PS. 113: V.4.5 JOH. 11: V.25 HVILE HON I FRID	Klass 1. Karaktärsskapande, tidstypisk vård med titel, hemvist och referenser till psalm och bibel.	
III:1	Två små liggande vårdar av svart granit. Motiv av uppslagen bok och palmblad.	ANDERS BERGGREN 1804-1825 SVEN BERGGREN 1813-1827	Klass 1. Enkla, anspråkslösa vårdar. Tidstypiska.	
III:2	Vård med brutet krön av svart granit. Motiv av kors, strålar och bladslingor.	H.V. JOSEFA PETTERSSON *1845 †1926	Klass 1. Karaktärsskapande vård.	

III:6	Högrest vård med brutet krön av polerad svart granit på postament. Motiv av kors, strålsol och girlanger.	HEMMANSÄGAREN ALFRED SVENINGSSON *1854 †1929 SV.PS.478 BÄXHULT	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hemvist och psalmreferens.	
III:14-15	Grav med stenram och låg vård med rundat krön av polerad svart granit. Motiv av pilastrar med oljelampor samt solnedgång.	KARLANDER JOHANSSONS FAMILJEGRAV KÄMPABO Sekundärsten: THURE 1912-1991 Sekundärsten: LINNEA 1905-1976	Klass 1. Större familjegrav med spår från tidigare grusbädd. Hemvist. Kan med fördel åter grusläggas. Sekundärsten omfattas ej av värdering.	
III:17	Två små liggande vårdar av svart granit. Motiv av växtgirlinger.	MATILDA MAGNUSSON 1861-1950 JOHAN MAGNUSSON 1849-1933	Klass 1. Enkla, anspråkslösa vårdar. Tidstypiska.	
III:19	Vård med brutet krön av polerad svart granit. Motiv av kors och bladslinga.	EMILIA SÖDERSTRÖM *1869 †1934 TILL UPPSTÅNDELSENS MORGON	Klass 2. Småskalig, tidstypisk vård. Bibelcitats.	
III:27	Smidesvård.	SKOGSFÖRVALTAREN ULF ERIKSSON *1934 †1981	Klass 2. Sentida smidesvård med titel som vidmakthåller traditionen av vårdar av järn.	

III:40	Låg vård med rundat krön av polerad svart granit. Motiv av pilastrar med oljelampor, solnedgång.	SYSTRARNA MARIA – ANNA *1856 †1847 *1871 †1948 JOHANSSON GÖHESTRA	Klass 2. Tidstypisk vård över två systrar med hemvist. Framträdande läge.	
IV:4	Låg, bred vård av rödgrå granit. Motiv av kors och växtslingor.	MÅRTEN ERICSSON *1886 †1957 ESTER ERICSSON *1888 †1977 RUNE ERICSSON *1924 † 1996 ELSIE ERICSSON *1932 †2006	Klass 2. Sentida, påkostad vård. Framträdande läge.	
IV:11	Högrest obelisk av polerad svart granit på postament. Motiv av kors och bladslingor.	HAMMARSMEDSMÄSTAREN GOTTFRID THOURSIE *1836 † 1915 OCH HANS HUSTRU ANNA THOURSIE *1834 †1922 JACOB A. THOURSIE *1872 †1934 HILMA THOURSIE *1865 †1943	Klass 1. Karaktärsskapande vård. Titel med lokal- och personhistoriskt värde. Framträdande läge.	
IV:14	Högrest vård med rundat krön av ljusgrå granit. Förgylld inskription.	PETTER JOHANSSON *1832 †1923 KRISTINA JOHANSSON *1833 †1931 DV.PS.23 MFB. 482:4 FR. ALGUTSTORP	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hemvist och bibelreferens och referens till missionsförbundets sångbok.	
IV:16	Enkel, låg vård med rundat krön av svart granit. Motiv av kors.	JOHANNES ANDREASSON 1844-1925 HUSTRUN ADELINA 1860-1921 DOTTERN EMMA 1891-1960	Klass 2. Enkel tidstypisk vård med framträdande läge.	

IV:17	Högrest vård med rundat krön av finhuggen gräröd granit. Förgylld inskription. Rabatt med funkia. Sannolikt tidigare grusgrav.	PETTER PERSSON FR. HJULEHULT *1860 †1926 HUSTRUN MARIA PERSSON *1861 †1932 DOTTERN SELMA *1889 †1965 PS 16:8-11	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hemvist och psalmreferens. Framträdande läge.	

Kvarter V

Gravnr.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
V:2	Gjutjärnskors med genombruten dekor på stensockel av kalksten. Liggande sten av svart granit.	Saknar inskription. Sekundärsten: ANDREAS TOBIASSON *1843 †1923 BEATA TOBIASSON *1838 †1914	Klass 1. Karaktärsskapande gjutjärnsvård. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning. Sekundärsten omfattas ej av värdring.	
V:3	Rundbågig vård i svart granit. Motiv av blomsterurna. Inhägnad med svart smidesräcke. Gjuten markyta.	F.D KOMMUNALNÄMNSORDFÖRANDE J.E. BOLIN *1852 †1931 HUSTRUN IDA KRISTINA BOLIN *1856 †1940	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel och smideshägnad. Person med lokalhistorisk betydelse.	
V:4	Vård av finhuggen svart granit med polerad dekor i form av ekblad och kors.	JOHANNES PERSSON OCH HANS HUSTRU JOSEFA FR. HJULHULT	Klass 1. Tidstypisk vård med framträdande placering.	
V:5-6	Högröst vård av svart granit med polerad framsida och råhuggna sidor. Motiv femuddig stjärna.	LÄRAREN CARL VICTOR LINDÉNS FAMLJEGRÄV SV. PS. 45.8.	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel, framträdande placering. Psalmreferens.	
V:8	Låg vård av ljusgrå granit med rundbågigt krön. Motiv kors.	RÄTTAREN ALFRED JOHANSSON *1873 †1916	Klass 1. Anspråkslös vård med titel. Framträdande placering.	

V:9	Vård av svart granit. Motiv av oljelampa.	AUGUST SVENSSON *1872 †1955 FRIDA SVENSSON *1869 †1940 KÅMPABO	Klass 2. Tidstypisk vård inom område med liknande vårdar. Hemvist. Framträdande läge.	
V:10	Vård av polerad svart granit med rundbågigt krön. Motiv av solnedgång. Kantsten tyder på tidigare grusgrav.	HÄRADSDOMAREN SALOMON WENNBLOM *1861 †1939 HANS MAKÅ CHARLOTTA *1857 †1940 SONEN ERIK *1899 †1985	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel. Framträdande läge.	
V:11	Högrest obelisk av svart granit på hög sockel. Motiv av kors och palmlblad. Liggande sekundärsten.	HEMMANSÅGAREN AUG. OTTOSSON *1856 †1930 IDA KRISTINA OTTOSSON *1862 †1944 MJÖHULT Sekundärsten: ANNY OTTOSSON	Klass 1. Karaktärsskapande vård. Titel och hemvist. Framträdande läge. Sekundärsten omfattas av samma värdering.	
V:12	Högrest vård av polerad grård granit på hög sockel. Motiv av kors.	HEM-ÅG. ADAM JOHANSSON *1836 †1924 HANS MAKÅ MARIA *1842 †1920 HAGELSTORP SV.PS. 472	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel och hemvist. Referens till psalm. Framträdande läge.	
V:13	Låg vård av svart granit. Motiv av kors och stiliserade blommor i vas.	CARL SVENNINGSSON *1843 †1924 ANNA SVENNINGSSON *1857 †1937 BACKAHULT	Klass 2. Tidstypisk vård inom område med liknande vårdar. Hemvist. Framträdande läge.	

V:16	Högrest obelisk av polerad svart granit på postament. Motiv av kors.	HEMMANSÄGAREN J. O. ANDERSSON *1840 †1929 HUSTRUN JOHANNA ANDERSSON FÖDD DANIELSSON *1834 †1914 FR. ALGUTSTORP DAV.PS.62:V.2. Postament: CARLSSON RICKARD *1913 †2005 ALMA *1914 †2014	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel och hemvist. Referens till psalm. Framträdande läge.	
V:17	Högrest vård av polerad svart granit på postament. Inskription på baksidan.	F.D. LANDTBROKAREN ALFRED ANDERSSON FR. NISSAFORS *1851 †1939 HANS MAKAS PAULINA ANDERSSON *1857 †1911 JOH.14.1 SALIGA ÄRO DE SOM I HERRANOM DÖ På baksidan: EJ HJÄRTAT GLÖMMER HVAD JORDEN GÖMMER SV. MFB. SÅNGBOK. 482	Klass 1. Karaktärsskapande vård med titel och hemvist. Referens till psalm och missionsförbundets sångbok. Framträdande läge.	
V:20	Högrest obelisk av svart granit på postament. Avbruten. Motiv av ekblad och kors.	MINNE ÖVER SVENING GÖTH FR. LYCKÅS *1828 †1914 ANNA GÖTH *1839 †1931 JOH.EV.11.25.	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hemvist och referens till bibelvers. Framträdande placering. Skadad. Avbruten.	
V:21-22	Låg, bred vård av ljus grå röd granit. Motiv av tempelkolonner, kors och bladslinga.	HEMMANSÄGAREN GUSTAV ADOLV GUSTAVSSON *1878 †1955 HANS MAKAS IDA ELISE *1874 †1965	Klass 2. Större efterkrigstida gravvård med framträdande placering.	

V:23-24	Låg sten med tempelgavel av polerad svart granit. Tempelmotiv.	ENOK ERIKSSON *1868 †1940 EMMA ERIKSSON *1868 †1946 SVALÅS	Klass 2. Tidstypisk vård i område av sammanhängande karaktär. Hemvist.	
V:23-24	Smal vård av polerad svart granit. Motiv av ekblad och kors.	ARRENDATORN ERIK MAGNUSSON SVALÅS. *1835 †1894 HISTRUN MARIA HANSDOTTER *1834 †1889 SV.PS. 470.3	Klass 1. Småskalig, tidstypisk vård med titel och hemvist. Framträdande placering.	
V:25-26	Hög vård av polerad svart granit med råhuggna kanter. Motiv av kors. Liggande sekundärsten.	SVENING ANDERSSON *1837 †1924 HISTRUN KRISTINA *1839 †1920 C.A. LINDSTEN *1873 †1937 HISTRUN RUT *1886 †1918 ST. SVALÅS FAMILJEGRAV Sekundärsten: MAKAN HANNA LINDSTEN *1894 †1976	Klass 1. Karaktärsskapande vård med hemvist. Framträdande placering. Sekundärsten omfattas ej av värdering.	
V:28	Låg vård av svart granit med motiv av kolonner och oljelampa.	KYRKOVÄRDEN EDVARD MAGNUSSON *1860 †1947 HANS MAKAS EMMA *1874 †1962 ÄLSKAD-SAKNAD S.PS. 144 HJULFHULT	Klass 2. Efterkrigstida vård med framträdande placering. Titel, hemvist och referens till psalm. Skador förekommer.	

V:28	Högrest vård av polerad svart granit med postament och dekorativt krön. Motiv av kors och blomsterslingor.	F.D. NÄMNDEMANNEN H.J. SVENINGSON *1837 †1932 HUSTRUN PETRONELLA SVENINGSON *1834 †1922 FR. HJULFHULT SV. PS. 491 V 4 VILA I FRID	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering. Titel, hemvist och referens till psalmbok. Lokalhistorisk person	
V:29-30	Högrest vård av polerad svart granit med postament och råhuggna sidor. Motiv av stjärna.	AUGUST HANSSON *1843 †1929 ANNA KRISTINA HANSSON *1836 †1882 HUSTRUN EVA KRISTINA HANSSON *1847 †1924 VILA I FRID AUGUST ENGSTRÖM *1868 †1930 IDA ENGSTRÖM *1884 †1926 SVALÅS	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering.	
V:31-32	Högrest, rundbågig vård av polerad ljusgrå granit med speciell gestaltning. Funkia.	F. LANTBRUKAREN J.A. ERIKSSON *1849 †1937 HUSTRUN JOSEFA ERIKSSON *1850 †1924 ELGHULT DOTTERN JENNY ERIKSSON *1876 †1961	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering. Svårläst, behöver ny förgyllning.	
V:33-34	Gjutjärnskors.	MINNE ÖFVER F.D. KYRKOV. HANS PETER JOHANSSON FR. SOLIKAMSKY *1826 †1894 På baksidan: PS.126:1.2.	Klass 1. Gjutjärnsvård. Lokalhistorisk koppling. Titel och referens till psalm. Framträdande placering. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	

Kvarter VI

Gravnr.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
VI:1	Grusgrav med stenram och liggande sten av svart granit.	INSPEKTOR AXEL EMIL ASP *1855 †1921	Klass 1. Grusgrav. Titel med lokalhistoriskt värde. Framträdande läge.	
VI:2	Hög vård med brutet krön av svart granit. Motiv av kors. Förgylld inskription. Spår efter tidigare grusbädd.	HAMMARMEDEN JOHAN THOURSIE *1861 †1941 CHARLOTTA THOURSIE *1871 †1922	Klass 1. Karaktärsskapande vård. Titel med lokalhistoriskt värde. Framträdande läge. Kan med fördel åter grusläggas.	
VI:4	Hög vård med välvt krön av polerad svart granit. Motiv av kors och växtslingor.	AUG.F. JOHANSSON FAMILJEGRÄV	Klass 1. Karaktärsskapande, tidstypisk vård. Framträdande läge.	
VI:5	Grusgrav med stående vård med rundat krön av ljusgrå granit. Stenram med stenklott.	BANVAKT J.E. JONASSONS FAMILJEGRÄV JOH. 11. 25.	Klass 1. Karaktärsskapande grusgrav. Titel och bibelreferens. Framträdande läge.	

VI:7	Låg vård med brutet krön av svart granit. Motiv av pelare och tempelkrön samt stjärna. Liggande sekundärsten	MASKINIST A.F. LJUNGBERGS FAMILJEGRAV Sekundärsten: BERIT NORDSTRÖM	Klass 2. Tidstypisk vård med titel.	
VI:8	Grusgrav med stenram, stenspollare och kätting. Högre bautasten av ljusgrå granit. Liggande sekundärsten.	MÅLAREMÄSTARE AXEL ANDERSSON *1875 †1963 FRU HULDA ANDERSSON *1874 †1930 MINNET LEVER Sekundärsten: DOTTERN KARIN †1967	Klass 1. Karaktärsskapande, påkostad grusgrav. Titel. Framträdande läge.	
VI:9	Grav med två liggande stenar av polerad svart granit. Sannolikt tidigare grusgrav.	GYDA GUSTAVSSON 1899-1931 JOHAN GUSTAVSSON 1895-1938	Klass 2. Enklare grav med framträdande läge.	
VI:10	Högre vård med brutet krön av polerad svart granit. Rikligt dekorerad med motiv av kors med strålar och bladslingor.	ARON JOHANSSONS FAMILJEGRAV ALGUTSTORP	Klass 1. Karaktärsskapande, tidstypisk vård. Framträdande läge.	
VI:11	Sentida smideskors.	GÖTE LEANDERSSON *1924 †2004 SIRI LEANDERSSON *1924 †2012	Klass 2. Sentida smidesvård som upprätthåller traditionen med järnvårdar.	

VI:13	Låg, bred vård bestående av tre stenar av svart granit. Motiv av blomsterurnor och pelare.	KYRKVÄRDEN ALBIN JOHANSSON ALGUTSTORP FAMILJEGRÄV	Klass 1. Karaktärsskapande, påkostad vård med titel. Lokalhistoriskt värde. Framträdande läge.	
VI:15	Låg vård med brutet krön av polerad svart granit med två lägre sidostenar med stenklott. Motiv av solnedgång och bladslingor. Sannolikt tidigare grusbädd.	PETTER SVENSSON *1846 †1932 HISTRUN ANNA KATARINA *1848 †1940 KÄLLSHYTAN	Klass 1. Karaktärsskapande, påkostad vård med hemvist. Framträdande läge.	
VI:16	Vård med rakt krön av polerad svart granit. Motiv av stjärna, piedestaler med kors och urnor.	JOHAN JOSEFSSONS FAMILJEGRÄV HÖGABERG	Klass 2. Karaktärsskapande, tidstypisk vård. Framträdande läge.	
VI:19	Låg vård med rundat krön av polerad svart granit med två lägre sidostenar. Motiv av växtslingor och (sol) strålar. Sannolikt tidigare grusbädd.	CLAES VIKTOR PETERSSON *1857 †1942 HANS MAKÅ JOHANNA LOVISA *1970 †1952 KÄLLSHYTAN	Klass 1. Karaktärsskapande, påkostad vård med hemvist. Framträdande läge.	
VI:21	Natursten med råhuggen framsida av rödgrå granit.	SKOGSVÄKTAREN GUSTAF ERIKSSON *1894 †1966	Klass 2. Efterkrigstida vård med titel. Framträdande läge.	

Kvarter VII

Gravnr.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
VII:4	Liten liggande sten av svart granit.	L.P SÖDERBERG * 1842 +1924 HANS MAK HILDA MARIA *1845 +1903	Klass 2. Enkel, anspråkslös vård. Framträdande placering.	
VII:6	Låg, bred vård bestående av tre stenar av svart granit med motiv av kors och blommor.	ELEONORA RIMBORG *1885 †1968 SONEN PONTUS *1924 †1980 FRITZ RIMBORG *1889 †1985 NÄS KOMMINISTER I KÄLLERYD 1923-1956	Klass 2. Efterkrigsvård med titel och framträdande placering. Lokal- och personhistoriskt värde.	
VII:7	Låg och bred vård av ljusgrå granit.	KANTOR ERNST BOLIN *1889 †1963 EDIT BOLIN *1891 †1969	Klass 2. Efterkrigsvård med titel. Framträdande placering. Lokal- och personhistoriskt värde.	
VII:8	Högrest vård av polerad svart granit på postament.	FOLKSKOLLÄRAREN ORGANISTEN & KANTORN AND. JOSEF BOLIN *1827 †1898 OCH HANS MAK JOHANNA BOLIN *1829 †1898 PS. 487:3, 4. DOTTERN NANNY *1863 † 1936	Klass 1. Karaktärskapande vård med framträdande placering. Titel. Lokalhistoriskt viktig person.	

VII:9	Enkel vård av finslipad svart granit. Motiv av kors.	RÄTTAREN JOHAN JOHANSSON *1830 †1900 MAKAN CHRISTINA *1837 †1920 STOREGÅRDEN	Klass 1. Anspråkslös vård med framträdande placering. Titel och hemvist. .	
VII:10	Högrest vård av polerad grård granit med postament. Motiv av kors.	LARS ANDERSSON FR. NÅS *1828 †1915 HUSTRUN MARTA ANDERSSON *1839 †1904 SONEN ARON *1876 †1938 DOTTERN ELICE *1870 †1938 SV. MFL. 45.8. DAV. PS. 27.13	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering. Hemvist och referens till Missionsförbundets sångbok och bibel.	
VII:11-12	Låg, bred vård av polerad svart granit med förgylld text. Motiv av kors. Stenram.	HEMMANSÅGAREN ARON PETERSSON *190 †1996 MAKAN HERMINE F. KLEMPOVÁ *1907 †1991 SONEN JAN-OLOF *1936 †1972 LANTBRUKAREN JOHAN A. PETERSSON *1861 †1940 MAKAN MATILDA *1869 †1916 DOTTERN GUNHILD *1913 †1991 ELGHULT HERRE LÄR OSS BETÄNKA HURU FÅ VÅRA LIVSDAGAR ÄRO	Klass 2. F.d. grusgrav med välexponerat läge. Titel och hemvist. Graven kan åter grusläggas.	
VII:14-15	Stor, bred vård av polerad ljus grård granit på bred sockel som tyder på en tidigare grusbädd.	BRUKSÄGARE GUSTAF LORDS FAMILJEGRAV GUSTAF LORD *1871 †1965 WENDELA LORD *1876 †1955 ERIC LORD *1905 †1982	Klass 1. Påkostad efterkrigstidsvård i välexponerat läge. Personhistoriskt och lokalhistoriskt värde med koppling till Nissafors bruk.	

VII:16	Gjutjärnsvård med nygotiskt utförande.	SOPHIA CHARLOTTA CHYSANDER FÖDD SWALANDER I SANDSJÖ 1837 DÖD I NÄS 1871 JOH.EV. 11.25 PS. 144:4	Klass 1. Karaktärskapande gjutjärnsvård. Hemvist och referens till bibelvers och psalm. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
VII:17	Högrestd vård på postament av polerad svart granit. Motiv av kors.	ANDERS PETERSSON FR. KÄLLERÖ STORG. *1818 †1900 HUSTRUN JOHANNA PETERSDR. *1925, †1873 DOTTERN CHARLOTTA ANDERSDR. *1860, †1885 PAULI TIL ROM. 18:18.	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering. Hemvist och referens till bibel.	
VII:19-20	Högrestd vård med rundbågigt krön och postament av polerad svart granit. Motiv av kors.	A PETERSSON ÄDH. *1829 †1888 HUSTRUN JOSEFINA FÖDD LAGO *1837 †1904 SONEN AUGUST TEODOR *1862 †1864 KARL AXEL *1869 †1902 DOTTER JENNY SOFIA *1871 †1904 SV.PS. 488.6	Klass 1. Karaktärsskapande vård med framträdande placering. Hemvist och referens till psalm.	
VII:19-20	Liggande vård av svart granit.	OSCAR PETERSSON *1865 ÖDH KÄLLERYD †1940 SVARVARTORP ANDERSTORP	Klass 2. Tidstypisk, anspråkslös vård med framträdande placering. Hemvist.	

Nr 1 från söder	Gjutjärnskors.	MINNE ÖFVER JOSEF MAGNUSSON FR. MJÖHULT FÖDD 1840 DÖD 1889 DAN 12:3. AHNF.100 På baksidan: MEN DE RÄTTFÖRDGAS SJÄLAR ÄRI O GUDS HAND, OCH INTET DÖDSQVAL KOMMEN VID DEM. VISH. 3:1.	Klass 1. Gjutjärnvård med framträdande värde. Hemvist, referens till Ahnfeldts sångbok. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
Nr 2 från söder	Gjutjärnskors.	MENNE ÖFVER HUSTRUN CHRISTINA KÄLL FÖDD 1815 DÖD 1857 SV. PS. 133:4. På baksidan: EN TACKSAM SON HAR REST MINNESVÅRDEN.	Klass 1. Gjutjärnvård med framträdande värde. Referens till psalm. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
Nr 3 från söder	Gjutjärnskors med genombruten dekor.	HUSTRUN ELSA KAJSA HÖTH FR. LYCKÅS *1831 †1883 LUC. EV. 13:12. På baksidan: DÖDEN ÄR BÄTTRE ÄN ETT KRANKT LEVANDE ELLER EN STADIG KRANKHET. SYR. 30:17 PS. 40:5.	Klass 1. Gjutjärnvård med framträdande värde. Hemvist och referens till bibelvers. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
Nr 4 från söder	Gjutjärnskors med genombruten dekor.	KYRKOHERDE STRÖMBOMS SEX BARN.	Klass 1. Gjutjärnvård med framträdande värde. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	

Nr 5 från söder	Gjutjärnskors med genombruten dekor.	ANNA CHARLOTTA PETTERSSON F. ÖDH. F. 1861 D. 1877 S.SB. 46.V.6	Klass 1. Gjutjärnvård med framträdande värde. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
Nr 6 från söder	Gjutjärnskors.	MINNE EFTER FADREN A JOSEF JOHANNESSON FR. GÖHESTRA FÖDD 1824 DÖD 1890 På baksidan: VI SÖRJA INTET SÅSOM DE ANDRE, DE DER INTET HOPP HAFVA. SALIGE ÄRO DE SOM I HERRANOM DÖ DE SKOLA HVILA SIG FRÅN SITT ARBETE.	Klass 1. Gjutjärnvård med framträdande värde. Hemvist. Gjutjärnsvården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	

Löfvenskiöldska graven

Gravnr.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
	Familjegrav-anläggning som sträcker sig utmed kyrkans norra sida. Anläggningen består av sju gravhögar med en sten vardera. De fyra östligaste vårdarna är identiska och har ett nyklassicistiskt uttryck av marmor. De tre västligaste vårdarna har högresta stenarna av svart granit. Mellan de mittersta högarna står en liten vård på en barngrav. Anläggningen kantas av en fogad stödmur av granit och omgärdas av ett smidesstaket med grindar.	Beskrivningen av de sammanlagt åtta vårdarna går från väst till öst. HÄR VILAR STOFDET AF FRÖKEN ANNA MARIA AUGUSTA SPARRE FÖDD 1859. DÖD 1890. ASAIAS 1:18. SV. PS. 66. HOFMARSKALKEN AXEL SALOMON FERDINAND LÖFVENSKIÖLD *1808 † 1892 UTAV GREFVINNAN JOSEPHINE LÖFVENSKIÖLD FÖDD SPARRE FÖDD 1825 DÖD 1888 FÖRVARAS SJÄLEN HOS GUD, MINNET HOS VÄNNER, DET FÖRGÅNGLIGA HÄR. PS. 488 AXEL FREDRIK SAMUEL LÖFVENSKIÖLD * 1861 † 1861 SV.PS. 345 SALOMON LÖFVENSKIÖLD FÖDD 1764 GIFT 1802 DÖD 1850 JULIE LÖFVENSKIÖLD FÖDD COYET 1777 GIFT 1802 DÖD 1855 SAMUEL LÖFVENSKIÖLD FÖDD 1726 GIFT 1758 DÖD 1803 JOHANNA BEATA RAAB FÖDD 1736 GIFT 1758 DÖD 1804	Klass 1. Mycket karaktärsskapande gravanläggning för adelssläkten Löfvenskiöld. Lokalhistorisk koppling, ägare till Nissafors bruk. Regionalt värde som en av länets mest utpräglade exempel på hur intresset för forntiden influerade den adliga gravseden kring 1800. Det förekommer viss spjälkning på marmorvårdarna. Bör ses över av stenkonservator.	

Vårdar tagna ur bruk

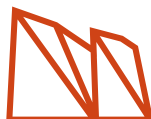
Gravnr.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
	Vård av kalksten med nyklassicistisk form.	SAMUEL LÖFWENSKIÖLD FÖDD 1726 GIFT 1758 DÖD 1803	Klass 1. Förindustriell gravvård av hög ålder. Lokal- och personhistoriskt värde. Sannolikt äldre vård innan Löfwenskiöldska familjegraven anlades. Vården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
	Hantverksmässigt utförd vård av granit. Inskription finns även på baksidan.	Svårläst inskription. EREK:PER:SON BRITTA:NILS:DOT: I:IVLWE:NV:S ANNO 1748:1758	Klass 1. Förindustriell gravvård av hög ålder. Vården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
	Hantverksmässigt utförd rektangulär vård av granit.	Svårläst inskription. SALIHOS GUDINGI DIKIÄMPA	Klass 1. Förindustriell gravvård av hög ålder. Vården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
	Handhuggen parsten av granit.	Svårläst inskription. IHS HSIÖ	Klass 1. Förindustriell gravvård av hög ålder. Vården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	

	Handhuggen högrest vård av granit. En del av stenen tycks saknas.	Svårläst inskription. 1753	Klass 1. Förindustriell gravvård av hög ålder. Vården bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	
	Drygt 10 granithällar/-flisor av varierande form och storlek som står lutade mot muren eller som ligger på dess krön.	Svårlästa inskriptioner.	Klass 1. Förindustriella gravvårdar av hög ålder. Vårdarna bör föras upp på kyrkans inventarieförteckning.	

År 2022 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Källeryds kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

Byggnadsvårdsrapport 2022:25
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM